

ІНТЕГРАЦІЯ ПРОЦЕСНОГО ТА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПІДХОДІВ В СУЧАСНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЯХ У СКЛАДІ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

Існує значна кількість теоретичних підходів та авторських формулювань щодо визначення дефініції та основних характеристик поняття «бізнес-моделі», напрямком та функціональна орієнтація змістового навантаження яких визначається здебільшого цільовою спрямованістю самого дослідження. У рамках обраної тематики доцільним є надання більш розлогого трактування даного поняття, враховуючи її охоплення окремих управлінських аспектів діяльності підприємства. Виходячи з цього, авторське тлумачення даного поняття є наступним: *бізнес-модель* – це спосіб формалізованого та логічно-узагальненого представлення ключових елементів, прийнятої на підприємстві системи формування доданої вартості та засобів комерціалізації такої системи, а також сформованого механізму підтримки стабільності та ефективності функціонування даного господарського утворення.

Наразі, пропонуємо сфокусувати увагу на другій частині представленої дефініції, яка характеризує безпековий аспект функціонування підприємства, визначаючи життєздатність побудованої системи та можливості до її перманентного підтримання, а також розширеного розвитку підприємницької структури.

Особливої актуальності дані питання набувають в сучасних умовах економічних реалій, що характеризуються загостренням структурних протиріч всередині економічних систем, які додатково поглиблюються проблематикою подолання пандемічних наслідків. Вищевикладені умови спонукають суб'єктів господарювання до здійснення перерозподілу управлінських ресурсів та зміни цільових параметрів діяльності задля забезпечення достатнього рівня захищеності, формалізованого у системі індикаторів стану економічної безпеки підприємства. В свою чергу, досягнення згаданих попередньо індикаторів напряму залежить від потенціалу та наявних адаптивних якостей існуючої на підприємстві управлінської системи. Адже, так чи інакше, навіть заходи превентивного характеру гіпотетично допускають ситуацію втрати керованості внутрішньосистемними процесами фінансової, виробничої, збутової та інших видів діяльності підприємства, що має враховуватись при оцінці перспективних станів підприємства у період кризи. Тобто, потреба у відповідній системній динамічності та адаптивності витікає в першу чергу з необхідності зміни існуючого стану управлінської системи, з метою переходу до більш ефективної моделі управління підприємством, яка буде в змозі реалізувати попередньо означені безпекові цілі. Саме тому, наразі, особливо важливим є перегляд теперішніх підходів до побудови системи управління підприємством та формування уніфікованого підходу до забезпечення безпечного функціонування підприємства, як в умовах кризи, так і в умовах стабілізації економічного середовища.

Традиційно дослідники виокремлюють два базових підходи в організації управлінських систем відповідно до об'єкта концентрації управлінських впливів, що визначає відповідний інструментарій та основні параметри управлінської системи, а саме, функціональний та процесний підхід.

Функціональний підхід розглядає управлінську систему підприємства у вигляді набору функцій, тобто дій, об'єднаних спільним змістом, властивостями та характером діяльності. Даному підходу характерний високий ступінь ієрархізації та функціоналізації діяльності господарської структури з чітким розподілом повноважень та відповідальності, як всередині так і між окремими функціональними ланками.

Головним недоліком даного підходу є втрата гнучкості та адаптивності управлінської системи, а також низка негативних наслідків, спричинених функціональною ізоляваністю структурних підрозділів, що неминуче призводить до зниження керованості, обмеженості руху інформаційних потоків між підрозділами, зниження загальної ресурсної ефективності і, найголовніше, формалізації встановленої підприємством загальної системи цілей, унаслідок їх функціонального плюралізму, який подекуди набуває конфліктного характеру.

Процесний підхід базується на розгляді організаційної структури підприємства у якості сукупності послідовної та взаємопов'язаної системи процесів, націлених на реалізацію встановлених підприємством результативних показників діяльності. При цьому, управління такою структурою здійснюється на основі якісної декомпозиції відповідних процесів до під-процесів, які власне і слугують

об'єктами такого управління. Даний підхід дозволяє забезпечити управлінську гнучкість у ході прийняття рішень, посилити керованість основних напрямків діяльності, забезпечивши ефективну систему контролю та реагування на зміни внутрішнього або зовнішнього середовища функціонування підприємства. Проте, даний підхід накладає ряд обмежень, пов'язаних із управлінням ресурсами, відповідальністю та процесом оцінки ефективності таких взаємодій, водночас, значно підвищуючи рівень необхідності володіння низкою важливих професійних компетенцій керівної ланки менеджменту підприємства.

Підсумовуючи зазначене відмітимо, що кожен з розглянутих підходів володіє рядом системних недоліків, які є невід'ємною ознакою їх сутнісної природи, а притаманні переваги кожного з них мають полярний характер, що закономірно порушує питання щодо можливостей узгодження відповідних аспектів шляхом консолідації переваг та мінімізації їх негативних системних впливів шляхом представлення окремого інтегрованого управлінського підходу, який надав би теоретичний базис розбудови системи управління, що відповідає потребам безпечного розвитку підприємства у поточних та перспективних умовах. Заданим критеріям, на наш погляд, відповідає процесно-функціональний підхід.

Процесно-функціональний підхід побудований на забезпеченні процесної орієнтації управлінської системи при одночасному збереженні функціонального розподілу внутрішньосистемних взаємодій і чіткій регламентації фінансово-ресурсного управління та розподілу відповідальності між учасниками бізнес-процесів. Варто зауважити, що управління здійснюється як у межах функціонального напрямку, так і процесного, що дозволяє більш ефективно узгоджувати загальні цілі підприємства із завданнями конкретного бізнес-процесу, необхідними ресурсами на його виконання, а також вдосконалити існуючі підходи до проведення оцінки їх ефективності. Тобто, використанням процесно-функціонального підходу досягається вищий рівень керованості управлінської системи, а підприємство набуває більше організаційних можливостей у забезпеченні гнучкості та адаптивності, що в стабільних економічних умовах дозволяє оперативно провести процесні поліпшення, а у ситуаціях кризового характеру – забезпечити достатню швидкість реагування та мінімізацію потенційних негативних впливів.

На основі представленої сутнісної характеристики сформуємо перелік ключових особливостей інтегрування процесно-функціонального підходу в існуючу управлінську систему підприємств:

- забезпечення розгорнутої якісної декомпозиції загального процесу управління підприємством як у напрямку просторово-функціональних характеристик системи, так і щодо результативно-динамічної взаємодії виробничо-технічних та управлінських операцій;
- визначення чинників ефективності інтеграційних процесів з урахуванням синергетичного ефекту цілого [1, с. 57];
- чітка регламентація та документація ієрархій відповідальності та необхідних кваліфікаційних і компетентнісних характеристик учасників процесів, а також форм контрольних заходів;
- уникнення дублювання управлінських функцій або накладання сфер відповідальності;
- оптимізація бізнес-процесів як одного з аспектів організаційного розвитку, коли ряд дій приймається власником процесу для виявлення, аналізу та покращення існуючих бізнес-процесів на підприємстві у відповідності з поставленими цілями і завданнями [2, с. 65];
- створення внутрішньоорганізаційного механізму ініціації та послідовної реалізації процесних поліпшень.

Таким чином, врахування зазначених особливостей ключових елементів функціонального та процесного підходу шляхом консолідації переваг та елімінації їх негативних аспектів дає можливість для розбудови процесно-функціонального підходу в управлінні підприємством, який зосереджує управлінський фокус на понятті «процесу», зберігаючи при цьому чіткість у формуванні ієрархії, взаємодії та розподілі ресурсів і відповідальності між елементами просторової структури підприємства. Застосування такого підходу є теоретичною основою для формування ефективної бізнес-моделі функціонування підприємства і з позицій забезпечення його економічної безпеки. Водночас, особливості використання даного підходу в господарській практиці підприємств передбачають внутрішньофункціональну процесну декомпозицію, регламентацію відповідальності та форм контролю, а також створення дієвого механізму оптимізації бізнес-процесів.

Література:

1. Борисова Л. Є. Процесно-функціональний підхід у системі управління сучасного телекомунікаційного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №. 11. С. 55-58.
2. Корзаченко О. В. Оптимізація бізнес-процесів українських підприємств: проблеми та перспективи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. №. 3. С. 64-69.